

Direktiv till utredningen om ökat samarbete

SUHF:s förbundsårsamling beslutade i oktober 2022 om uppdrag och budget för expertgruppen för analys under 2023 – 2025. Expertgruppen har i uppdrag att ta fram analyser och översikter som utgår från behov identifierade inom högskolesektorn samt lämna förslag på lämpliga och realistiska politiska lösningar. Ambitionen är att dessa projekt ska leda till underlag som kan ge en fördjupad förståelse för och en mognare diskussion inom de utpekade områdena och fungera både som stöd för enskilda lärosätens förändringsarbeten samt som inspel till regering och riksdag.

I förbundsårsamlingens beslut pekas fyra områden särskilt ut:

1. Ändrad offentlighetsrättslig organisationsform
2. Ökad kontroll och ökad byråkratisering
3. Styrning av utbildningsutbudet
4. Ökat beroende av externa bidrag

Expertgruppen för analys har en budgetram 2023–2025 för att kunna genomföra dessa uppdrag och projekt samt ha kapacitet att hantera ytterligare frågor som tillkommer under perioden. Föreslagna projekt kan löpa under fler än ett år och innefatta olika delprojekt. Expertgruppen fördelar hur dessa medel används och bestämmer när och hur dessa projekt och delprojekt ska avrapportera. Expertgruppen ska löpande hålla SUHF:s styrelse uppdaterad.

De olika projekten inom expertgruppen för analys ska samverka och samarbeta med varandra. Projekten ska använda den kompetens och forskning som finns vid universitetet och högskolorna. I frågor som innehållsmässigt berör andra grupper inom SUHF ska arbetet i de olika projekten genomföras i samråd med dessa. De olika projekten ska även, när så är lämpligt, samverka med andra aktörer som gör analyser av högskolesektorns verksamhet.

Styrning av utbildningsutbudet

Projektet om styrning av utbildningsutbudet har utifrån sitt tidigare direktiv (Dnr SU-850-0010-22) genomfört en studie om styrningen av utbildningsutbudet. Utredningen tittade bland annat på hur målen med högre utbildning och regeringens styrning av utbildningsutbudet har utvecklats över tid, beskriver vilka styrverktyg regeringen använder samt vilket utrymme dessa ger för lärosätena att planera sin utbildning. Utredningen granskade särskilt utvecklingen av uppdraget och förväntningarna på utökad kapacitet för utbildningar kopplade till livslångt lärande, omställning och kompetensutveckling.

Projektet genomfördes av Ingeborg Amnéus och Pam Fredman. En slutrapport lämnades i juni 2024. I rapporten lyfts det fram att lärosätena i ökad utsträckning bör utveckla samarbeten med varandra för att öka kvaliteten i befintliga utbildningar, men också för att kunna skapa nya utbildningar där ett lärosäte saknar delar av lärarkompetensen. Samarbeten behövs även för att kunna behålla och utveckla små spetsmiljöer. Lärosätesledningarna bör aktivt ta ansvar och agera proaktivt för att utveckla och stärka samarbeten mellan lärosätena. Utredningen rekommenderar att initiativ tas för att främja samarbeten mellan lärosäten i syfte att utveckla utbildningar, möjliggöra arbetsdelning samt skapa en hållbar ekonomi och dimensionering. Rapporten rekommenderar även lärosätesledningarna att samarbeta och arbetsdelar inom forskarutbildningen utifrån ett nationellt kompetensförsörjningsbehov. Rapporten lämnade därutöver ytterligare ett antal rekommendationer till lärosätena och deras ledningar samt förslag riktade till statsmakten.

Behov av ökat samarbete

Universitet och högskolor är viktiga organisationer i samhället och utgör en grundpelare för kunskapssamhället. Lärosätenas förutsättningar och villkor för att kunna bedriva en högkvalitativ utbildning påverkar inte bara lärosätena själva utan är avgörande för samhället i stort. Den kompetens som den högre utbildningen ger utgör en viktig grund för samhällets demokratiska och hållbara utveckling och vår gemensamma framtid.

En central styrka och framgångsfaktor för universitet och högskolor ligger i att de tillsammans delar information och kunskap och på olika sätt samverkar för att uppnå hög kvalitet i sin verksamhet. Samarbeten sker genom informella nätverk såväl som genom mer fastlagda och formella strukturer. Sverige har ett sammanhållet och enhetligt system som förenar olika slags lärosäten med stor variation i verksamhet och villkor. Ska de svenska lärosätena kunna skapa och behålla starka miljöer med hög kvalitet och en god bredd behöver samarbeten öka inom flera olika områden. Detta gäller inte minst för utbildningar kopplade till bristyrken, men kan även gälla ingenjörsutbildningar eller så kallade småämnen inom språk.

Det förekommer många olika typer av samarbeten mellan lärosätena inom flera olika utbildningar och ämnesområden. Exempel på funktionella och framgångsrika samarbeten inom sektorn kan inspirera och utveckla nya samarbeten och bör därmed lyftas fram och spridas. En viktig och grundläggande utgångspunkt är att det är lärosätena själva som ska initiera och ansvara för vilka samarbeten som ska prioriteras och hur dessa ska utformas och genomföras.

Utredningsuppdraget

Denna utredning blir en del av ett större arbete som inkluderar tre olika delprojekt. Dessa delprojekt utgörs av:

- En övergripande utredning om möjligheter och hinder för samarbete
- En utredning med särskilt fokus på ämneslärarutbildningen
- En utredning med särskilt fokus på professionsutbildningar inom hälso- och sjukvården

De tre delprojekten ska samordna sina utredningar och tillsammans bidra till att beskriva möjliga modeller och lyfta fram både rekommendationer till lärosätena och förslag till statsmakterna. Projekten ska använda och bygga vidare på den befintliga rapporten om styrningen av lärosätenas utbildningsutbud.

Den övergripande utredningen ska inventera och beskriva hur samarbeten mellan lärosäten fungerar och lyfta fram goda exempel från olika typer av utbildningar och ämnesområden. Projektet ska granska vilka hinder som finns för ökat samarbete utifrån gällande lagar och förordningar samt föreslå hur dessa regler kan revideras. Exempel på sådana hinder är möjligheten att gemensamt med andra lärosäten kunna söka examenstillstånd för en utbildning och att ha gemensamma beslutande organ.

Projektet ska inventera tidigare arbeten, utredningar och rapporter som på olika sätt behandlar samarbeten mellan lärosäten. Projektet ska särskilt gå igenom tidigare arbeten genomförda av Högskoleverket och Universitetskanslersämbetet som har bäring på samarbeten mellan lärosäten. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot fall där befintliga och önskade samarbeten stött på problem i förhållande till rådande reglering.

Europauniversitet ingår i EU-kommissionens vision om ett gemensamt europeiskt utbildningsområde. Projektet kan välja att närmare granska hur dessa nationsövergripande samarbetsprojekt fungerar med sikte på goda exempel såväl som att peka ut hinder för svenska lärosäten som rådande regelverk ger upphov till.

Projektet ska beskriva hur samarbeten inom forskarutbildningen mellan lärosäten har utvecklats över tid, med särskilt fokus på gemensamma nationella forskarskolor. Projektet ska belysa vilka styrkor och eventuella problem som dessa samarbeten har haft samt lyfta fram förslag som kan underlätta och stimulera för uppbyggandet av gemensamma forskarskolor. Detta projekt bör också beskriva hur nationella forskarskolor kan länkas ihop med nationella utbildningssamarbeten för att stärka forskningsanknytningen genom sammanhängande forsknings- och utbildningsmiljöer.

Detta projekt ska särskilt:

- Hålla samman arbetet i de olika delprojekten och verka för att de olika utredningarna lämnar beskrivningar och förslag som länkar in i varandra och bidrar till en sammanhållen problembeskrivning och kompletterande lösningsförslag.
- Beskriva hur samarbeten mellan lärosäten kan öka kvaliteten inom utbildningarna och bidra till ett bredare utbildningsutbud.
- Lyfta fram goda och konkreta exempel där samarbete mellan lärosäten har fungerat och beskriva faktorer som underlättat och stimulerat dessa samarbeten.
- Lyfta fram konkreta exempel där samarbeten mellan lärosäten inte har fungerat och beskriva faktorerna bakom detta.
- Beskriva samarbetena inom Europauniversitet och lyfta fram både eventuella problem och möjliga lösningar.
- Belysa hur samarbeten inom forskarskolor mellan lärosäten har utvecklats över tid och lämna förslag på hur denna typ av samarbeten kan utvecklas.
- Lämna förslag hur lärosätena inom rådande reglering kan utöka och förbättra sina samarbeten mellan olika lärosäten.

- Lämna förslag hur rådande nationella regelverk och resurstilldelningssystem kan ändras för att möjliggöra och underlätta samarbeten mellan lärosäten.

Arbetet avrapporteras i form av rapporter till Expertgruppen för analys. Avrapporteringen kan ske genom en delrapport och en huvudrapport. Presentationer vid expertgruppens möten och vid seminarier alt. workshops som SUHF anordnar ingår också i uppdraget.

Expertgruppen för analys finansierar och håller ihop de olika delprojekten med stöd av SUHF:s expertgrupp för lärarutbildning och SUHF:s expertgrupp för professionsutbildningar inom hälso- och sjukvården.